

Schimmenspel als herinneringsarbeid

HET DOCUMENTAIRE THEATER VAN OLGA DE SOTO, RABIH MROUÉ
EN THE ATLAS GROUP OP HET KUNSTENFESTIVALDESARTS

Het documentaire in de kunst roept veel vragen op, die opnieuw geformuleerd dienen te worden in een theatercontext. Dat doen we hier aan de hand van documentaire theatervoorstellingen van Olga de Soto, Rabih Mroué en The Atlas Group op het KunstenFESTIVALdesArts 2004, die alledrie in het teken staan van herinneringsarbeid. Welke inzichten in het documentaire leveren ons de organisatie van tijd en ruimte? Welke plaats krijgen lichamen in het werk, zowel levend op scène als gedocumenteerd?

Sinds enkele jaren hebben documentaire films, video's en installaties een vanzelfsprekende plek gevonden naast de traditionele media in de beeldende kunst, zeker waar die laatste nadrukkelijk antropologische of politieke aspiraties koestert. De spontane gedachte dat de werkelijkheid niet enkel wordt afgebeeld maar via het documentaire ook 'binnengehaald' in de kunst, vraagt meteen om verfijning. Is die werkelijkheid niet eerder werk materiaal geworden voor kunstenaars, zoals ook verf, woorden of pixels dat zijn? En is die werkelijkheid niet altijd al een gedocumenteerde werkelijkheid, gekend als beelden en informatie, als *footage*, gegevens, cijfers en grafieken? Ook dat is werk materiaal: aangezien de media onze belangrijkste informatiebron zijn voor wat er in de wereld gebeurt, dringen nadere analyse en kritiek van hun methodes en representatieprincipes zich op, zeker als hun onafhankelijkheid door toenemende economisering of politieke banden in het gedrang komt. En verder, is wat we werkelijkheid noemen niet ook in hoge mate gefictionaliseerd? Is het thans de taak van de kunstenaar de werkelijkheid zelf terug uit te vinden, doorheen de fictie? Als werkelijkheid en fictie in hoge mate verklonterd zijn, voert de tegenstelling van fictie en document beide dan niet terug tot hun essentie? Wat betekent dat alles voor ons waarheidsbegrip, voor onze opvatting van geschiedenis?

*Wat blijft mij bij van een voorstelling die ik per toeval meepik?
Of van een voorstelling die me werkelijk geraakt heeft?
Wat is de zogenaamd 'levende' kunst?
Waar ben ik mee bezig?*

Waarom?

Wat blijft er over van een werk, wanneer zij die het gezien hebben en zij die het gemaakt hebben er niet meer zijn om het zich te herinneren, om het te doen leven, in gedachten, of in de gedachten van anderen? Enkele regels in een boek...

Olga de Soto¹

De originele voorstelling heeft ze nooit gezien, de idee van 'eerbetoon' scheen haar twijfelachtig toe, maar toch ging de Spaans-Brusselse choreografe Olga de Soto in op de uitnodiging van Culturgest in Lissabon om een hommage te creëren aan het ballet *Le Jeune Homme et la Mort* van Jean Cocteau en Roland Petit, dat zijn première beleefde op 025 juni 1946 in het Théâtre des Champs-Élysées in Parijs. Wat De Soto documenteert in *Histoire(s) – Sur les traces du Jeune Homme et la Mort* is niet de originele voorstelling, wel de verhalen en herinneringen van toeschouwers die bij de première in de zaal zaten zo'n halve eeuw geleden. Video-interviews met acht bejaarden werden gemonteerd, fragmenten eruit thematisch gegroepeerd: rond de sterdansers Jean Babilée en Nathalie Philippart, rond de kostuums en het decor, rond de plot van Cocteau. Het zijn aanknopingspunten voor andere thema's, die steeds tastbaarder worden. De herinnering en het falen ervan, gissing en verdediging, het plezier van het vertellen en luisteren. De dood, het theaterleven tijdens en vlak na de Tweede Wereldoorlog.

Woorden, beelden en lichamen hebben hun eigen ontvankelijkheid voor herinnering. Mooi om zien is hoe een oude vrouw een siga-